TA'LIM TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI

Kuchkinov Ulug'bek Usmonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
Ta'limning dasturiy ta'minoti va ma'lumotlar bazasi
bo'limi bosh mutaxassisi
E-mail: ulugbekmirzo63@gmail.com

Qabul qilindi: 22.02.2026
Ko'rib chiqildi: 23.02.2026
Tasdiqlandi: 24.02.2026

Kalit so'zlar:
an'anaviy ta'lim, raqamli ta'lim, masofaviy ta'lim, elektron resurslar, raqamli kompetensiyalar, innovatsion ko'nikmalar, innovatsion iqtisodiyot.

Annotatsiya. Mazkur tezisda ta'lim tizimini raqamlashtirishning iqtisodiy ahamiyati nazariy va shu bilan bir qatorda amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Raqamli ta'limning xarajatlar samaradorligini oshirish, inson kapitalini rivojlantirish va mehnat unumdorligini kuchaytirishdagi roli asoslab beriladi. Shuningdek, raqamlashtirishning innovatsion rivojlanish, hududiy tengsizlikni kamaytirish hamda bandlik darajasini oshirishga ta'siri yoritiladi. O'zbekiston sharoitida ta'lim va mehnat bozori integratsiyasini ta'minlash orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyatlari ko'rsatib berilgan.

Kirish. Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi global iqtisodiyotning barcha sohalariga, jumladan ta'lim tizimiga ham chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. Inson intellektiga asoslangan iqtisodiyot sharoitida ta'lim inson kapitalini shakllantiruvchi asosiy omil sifatida qaraladi. Shu bois ta'lim tizimini raqamlashtirish nafaqat pedagogik jarayonni modernizatsiya qilish, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirish, mehnat bozori talablariga mos kadrlar tayyorlash va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Raqamli ta'lim va iqtisodiy samaradorlik. Ta'lim tizimini raqamlashtirish, avvalo, iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. An'anaviy ta'lim modeli katta moddiy-texnik bazani, infratuzilmani va doimiy xarajatlarni talab qiladi. Raqamli ta'lim esa onlayn platformalar, elektron resurslar va masofaviy o'qitish vositalari orqali ushbu xarajatlarni sezilarli darajada qisqartirish imkonini beradi. World Bank (2020) ma'lumotlariga ko'ra, raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ta'lim tizimida xarajatlar samaradorligini oshirib, bir talaba uchun sarflanadigan o'rtacha xarajatlarni kamaytiradi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonininnovatsion iqtisodiyot ing moslashuvchanligini ta'minlaydi. Talabalar o'z vaqtini va resurslarini mustaqil boshqarish imkoniga ega bo'lib, bu mehnat bozori bilan ta'lim o'innovatsion iqtisodiyot rtasidagi

muvozanatni yaxshilaydi. Natijada, ta'lim olish jarayonida iqtisodiy faoliyatdan uzilish kamayadi, bu esa umumiy iqtisodiy yo'qotishlarni qisqartiradi.

Inson kapitalini rivojlantirish va mehnat unumdorligi. Iqtisodiy nazariyada inson kapitali iqtisodiy o'sishning asosiy manbalaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Ta'lim tizimini raqamlashtirish inson kapitalining sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qiladi. Raqamli ta'lim orqali zamonaviy bilimlar, innovatsion ko'nikmalar va raqamli kompetensiyalar tez va samarali shakllantiriladi. OECD (2019) tadqiqotlariga ko'ra, raqamli ko'nikmalarga ega ishchi kuchi mehnat unumdorligini sezilarli darajada oshiradi hamda yuqori qo'shilgan qiymatga ega sohalarning rivojlanishiga zamin yaratadi. Shuningdek, raqamli ta'lim doimiy kasbiy rivojlanish (lifelong learning) konsepsiyasini qo'llab-quvvatlaydi. Mehnat bozoridagi tezkor o'zgarishlar sharoitida xodimlarning bilim va ko'nikmalarini yangilab borishi iqtisodiyotning raqobatbardoshligini ta'minlaydi. Shu jihatdan, raqamlashtirilgan ta'lim tizimi iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlovchi muhim omil hisoblanadi.

Innovatsiyalar va raqobatbardoshlik. Ta'lim tizimini raqamlashtirish innovatsion iqtisodiyot shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Raqamli muhitda ta'lim olgan yoshlar innovatsion fikrlashga, muammolarni tahliliy hal qilishga va yangi texnologiyalarni tez o'zlashtirishga moyil bo'ladi. Schwab (2017) ta'kidlaganidek, to'rtinchi sanoat inqilobi sharoitida raqamli bilim va ko'nikmalar iqtisodiy raqobatbardoshlikning asosiy omiliga aylanmoqda. Raqamli ta'lim startaplar, ilmiy tadqiqotlar va texnologik innovatsiyalar rivojiga ham turtki beradi. Universitetlar va ilmiy markazlarda raqamli platformalardan foydalanish ilmiy hamkorlikni kengaytirib, bilimlar almashinuvini tezlashtiradi. Bu esa milliy iqtisodiyotda innovatsion faoliyatning faollashuviga olib keladi.

Hududiy tengsizlikni kamaytirish va ijtimoiy-iqtisodiy ta'sir. Ta'limni raqamlashtirishning muhim iqtisodiy jihatlaridan biri hududlar o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishdir. Masofaviy ta'lim texnologiyalari chekka hududlarda yashovchi aholi uchun sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratadi. UNESCO (2021) hisobotiga ko'ra, raqamli ta'lim infratuzilmasining rivojlanishi ta'limga teng kirish imkoniyatini kengaytirib, uzoq muddatda bandlik darajasi va daromadlar o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayon hududiy mehnat bozorlarini faollashtirib, ichki migratsiya bosimini kamaytiradi va iqtisodiy resurslarning yanada samarali taqsimlanishiga olib keladi. Natijada, mamlakat miqyosida barqaror va inklyuziv iqtisodiy o'sish ta'minlanadi.

O'zbekiston sharoitida ta'limni raqamlashtirishning iqtisodiy ahamiyati. O'zbekistonda ta'lim tizimini raqamlashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida ta'lim jarayonlariga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish orqali raqamli iqtisodiyot uchun raqobatbardosh kadrlar tayyorlash maqsad qilingan (O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, 2020). Ushbu strategiya inson kapitalini rivojlantirish orqali milliy iqtisodiyotning innovatsion salohiyatini oshirishga

qaratilgan. Ta'limni raqamlashtirish orqali O'zbekistonda yoshlarning IT sohasidagi bandligini oshirish, eksportga yo'naltirilgan xizmatlar ulushini kengaytirish va iqtisodiy diversifikatsiyani ta'minlash imkoniyati mavjud. Bu esa uzoq muddatli iqtisodiy o'sish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ta'lim tizimini raqamlashtirish iqtisodiy samaradorlikni oshirish, inson kapitalini rivojlantirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish va hududiy tengsizlikni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega va shu o'rinda O'zbekiston sharoitida ta'limni raqamlashtirishning iqtisodiy samaradorligini yanada oshirish uchun ishlab chiqarish va raqamli ta'limni integratsiya qilgan holda platforma yaratish maqsadga muofiq ***bo'ladi*** va bu platforma orqali real vaqt rejimida mehnat bozoridagi bo'sh ish o'rinlari va talab qilinadigan ko'nikmalar tahlil qilinib, oliy ta'lim dasturlariga avtomatik ravishda tuzatishlar kiritiladi. Bu esa kadrlar tayyorlashdagi "nomuvofiqlik" muammosini bartaraf etish orqali davlat byudjeti mablag'larining samarasiz sarflanishini kamaytiradi va oliy ta'lim bitiruvchilarning bandligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi.Raqamli ta'lim zamonaviy iqtisodiyot talablariga mos, raqobatbardosh va yuqori malakali kadrlar tayyorlashning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Shu bois, ta'lim tizimini raqamlashtirishni chuqurlashtirish va uni iqtisodiy siyosat bilan uzviy bog'lash barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning muhim sharti bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. OECD. (2019). *Education and digital transformation*. OECD Publishing.
2. Schwab, K. (2017). *The fourth industrial revolution*. World Economic Forum.
3. UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO Publishing.
4. World Bank. (2020). *World development report 2020: Trading for development in the age of global value chains*. World Bank.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). *"Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi*. Toshkent.